

ქეთევან ნადირაძე

მეფე ერეკლეს მესაიდუმლე – მირზა გურგინა

XX საუკუნის 70-იანი წლებიდან ევროპულ ისტორიოგრაფიაში გაჩნდა ახალი მიმართულება – მიკროისტორიული ანალიზი, რომელიც თავის კვლევებში გულისხმობს კონკრეტული ადგილით, სოციალური ჯგუფით, მოვლენითა თუ ერთი ინდივიდით დაინტერესებასა და დეტალურად შესწავლას. რა მოუტანა ამ მიმართულებამ ისტორიულ მეცნიერებას? ვფიქრობთ, ის ბევრად მრავალფეროვანი, ღრმა და კიდევ უფრო საინტერესო გახდა. რადგან ერთია, როდესაც ისტორია სწავლობს თუ როგორ ვითარდებოდა წარსულში საზოგადოება, როგორია მისი აწმყო და როგორ ხდება საზოგადოების განვითარება სივრცესა და დროში და მეორეა ის, რომ თავად საზოგადოება, მისი ისტორია სწორედ ზემოთ ჩამოთვლილი კონკრეტული მიკროელემენტებისგან შედგება, რომელთა შესწავლაც გვეხმარება, ცოდნა ჩვენს წარსულზე უფრო სრულყოფილი გავხადოთ. გარდა ამისა, საყოველთაოდ ცნობილია, რომ ისტორია აინტერესებს ნებისმიერი პროფესიის ადამიანს, რადგან მას სურს ფლობდეს ცოდნას საკუთარ წარსულზე და თუ ამ წარსულში უფრო მეტად იქნება წარმოდგენილი ინდივიდი ან ესა თუ ის სოციალური ჯგუფი, მაშინ ისტორია, როგორც მეცნიერება საბოლოოდ მოიხსნის „ბრალდებას“, რომელიც ჯერ კიდევ ცნობილმა ინგლისელმა ფილოსოფოსმა ჰ. სპენსერმა (1820-1903 წწ.) XIX საუკუნეში წამოაყენა. იგი წერდა: ადრეულ ისტორიებში მეფის მოღვაწეობა ავსებდა მთელ სურათს, ხოლო ხალხის ცხოვრება წარმოადგენდა სურათის მუქ ფონს. მეფე იყო ყველაფერი, ხალხი არაფერი. ისტორიკოსთა შრომები მხოლოდ მას შემდეგ გახდება განსაკუთრებულად ფასეული, როდესაც მათ აზროვნებაში ადგილს საბოლოოდ დაიკავენ

ხალხთა კეთილდღეობა და საფუძვლიანად დაინტერესდებიან სოციალური პროგრესის კონცეფციით.¹

ზემოთ თქმულის გათვალისწინებით, ვფიქრობთ ინტერესმოკლებული არ უნდა იყოს ერთი ადამიანის, მირზა² გურგინას ბიოგრაფია, რომელიც ერეკლე II (1744-62-1798 წწ.) მდივანი იყო და რომელსაც ერეკლეს მიერ გაცემულ საბუთში მეფის მესაიდუმლედ იხსენიებენ.³ მისი ცხოვრებისეული გზის გადმოსაცემად საჭიროდ მიგვაჩნია მოკლე ისტორიული ექსკურსი.

როგორც ქართულ ისტორიოგრაფიაშია მიღებული, მამა-შვილის თეიმურაზ II (1744-1762 წწ.) და ერეკლე II მოღვაწეობამ ქართლისა და კახეთის სამეფოებისათვის დადებითი შედეგები მოიტანა. შეიძლება ითქვას, რომ ეს ორი სამეფო ამიერკავკასიაში ერთპიროვნული ლიდერი გახდა. XVIII ს. 60-იანი წლებისათვის, ერეკლეს უზენაესობა აღიარეს შაჰის, შამახიის, ყარაბაღის, განჯისა, ნახიჭევანის და ერევანის სახანოებმა. უფრო მეტიც, ერეკლემ დაატყვევა ირანის შაჰობის ერთ-ერთი სერიოზული პრეტენდენტი და თავისი მოწინააღმდეგე აზატ-ხანი, რომელიც ირანის შაჰის ვეჟილს ქერიმ ხანს გადასცა. მადლიერმა ქერიმ-ხანმა ერეკლე II გაერთიანებული ქართლ-კახეთის მეფედ აღიარა⁴ და შეურიგდა ქართველი მეფის გავლენას ამიერკავკასიის სახანოებზე. მან ამიერკავკასიის ხანებს ბრძანებები დაუგზავნა, რომ ერეკლეს დამორჩილებოდნენ და მისთვის ხარკი ეძლიათ.⁵

ასეთი ვითარების პარალელურად, საქართველო რუსეთისთვისაც

¹ Е. А. Каминский. Историография средних веков. М. 1963, გვ. 322; ქ. ნადირაძე. ისტორიოგრაფია – ისტორიული მეცნიერების ისტორია. თბ. 2007, გვ. 13.

² მირზა – სპარსული სიტყვაა (მირზადე), რომელსაც მრავალი მნიშვნელობა აქვს. მათ შორის: მწერალი, მოხელე, მდივანი.

³ ერეკლე II-ის მიერ გაცემული საბუთები 1736-1798 წწ. თბ. 2008. საბუთი №649.

⁴ თეიმურაზ II გარდაცვალების შემდეგ 1762 წ. ერეკლემ თავი ქართლ-კახეთის მეფედ გამოაცხადა.

⁵ ომან ხერხეულიძე. მეფობა ირაკლი მეორისა. ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა, ლექსიკონი და საძიებელი დაურთო ლ. მიქიაშვილმა. თბ. 1989, გვ. 59.

განსაკუთრებულად აქტუალური გახდა, რადგან ის ოსმალეთთან ომს იწყებდა. ეკატერინე მეორის (1762-1796) მთავრობა რუსეთ-თურქეთის ომში (1768-1774) მიზნად ისახავდა შავი ზღვის სანაპიროს დაპყრობას და იქ თავისუფალი ნაოსნობის უფლების მოპოვებას. რუსეთს თურქეთთან ომში ევროპის სახელმწიფოების მხარდაჭერის იმედი არ ჰქონდა და ამიტომ განსაკუთრებულ მნიშვნელობას თურქეთის ბატონობის ქვეშ მყოფი ქრისტიანების ბრძოლას ანიჭებდა. რუსეთი გეგმავდა თურქეთის წინააღმდეგ ქრისტიანი მოსახლეობის აჯანყებას ბალკანეთში და საქართველოს ომში ჩაბმას, რათა თურქეთის სამხედრო ძალა კავკასიაში დაეკავებინა.⁶ ამ გეგმის განსახორციელებლად კანცლერმა ნ. პანინმა 1763 წელს პორუჩიკ ქობულაშვილის ხელით იმერეთის მეფე სოლომონ I (1752-1784 წწ.) წერილი გამოუგზავნა, სადაც მოუწოდებდა მას რუსეთ-თურქეთის ომში ჩაბმას და ერეკლე II დარწმუნებას ამ ომში მიეღო მონაწილეობა.⁷ ქართველმა მეფეებმა თანხმობა განაცხადეს ერთი პირობით. ისინი მოითხოვდნენ რუსეთიდან დამხმარე ჯარის გამოგზავნას საქართველოში. სოლომონს იმედი გაუჩნდა ოსმალთა უღლის გადაგდების, ხოლო ერეკლემ, როგორც ჩანს შექმნილი ვითარება ხელსაყრელად მიიჩნია, იმისათვის, რომ რუსეთის დახმარებით ოსმალთა მიერ მიტაცებული სამცხე-ჯავახეთი დაებრუნებინა, ჭარბელაქანი დაემორჩილებინა და ლეკთა თარეში აღეკვეთა.⁸ შესაბამისად მის კარზე მისული თურქეთის ელჩები, რომლებიც მხოლოდ იმას ითხოვდნენ, რომ ამ ომში საქართველო არ ჩარეულიყო, უპასუხოდ გაისტუმრა და უყოყმანოდ რუსეთს მიემხრო.⁹ რუსეთი ქართველი მეფეების მოთხოვნას დათანხმდა და 1770 წ. ეტაპობრივად საქართველოში ჯარის შემოყვანა დაიწყო. სოლომონი და ერეკლე თურქეთის

⁶ გ. პაიჭაძე, ქ. ჩხატარაიშვილი. 1768-1774 წლების რუსეთ-თურქეთის ომი და საქართველო. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები. ტ. IV. თბ. 1973, გვ. 648-650.

⁷ ივ. ჯავახიშვილი, თხზულებანი. ტ. XII. თბ. 1998, გვ. 406-407.

⁸ ნ. ბერძენიშვილი, საქართველოს ისტორიის საკითხები. ტ. II. თბ. 1965, გვ. 217.

⁹ П. Г. Бутков. Материалы для первой истории Кавказа с 1722 по 1803 год. т. I. СПб. 1869, гв. 278.

წინააღმდეგ ომში ჩაებნენ. საქართველოში შემოსულმა რუსეთის ჯარმა გენერალ ტოტლებენის ხელმძღვანელობით ერეკლეს საწინააღმდეგო მოქმედებები დაიწყო,¹⁰ ხოლო 1774 წელს რუსეთ-თურქეთის შორის დადებული ქუჩუკ-კაინარჯის ზავის საფუძველზე რუსეთმა საქართველოდან ჯარი მთლიანად გაიყვანა. ქუჩუკ-კაინარჯის ზავით რუსეთი საბოლოოდ დამკვიდრდა შავი ზღვის სანაპიროზე. საქართველო კი უმძიმეს ვითარებაში აღმოჩნდა.

1768-1774 წ. წ. ომში რუსეთის მხარეზე გამოსვლით ქართლ-კახეთის საგარეო-პოლიტიკური მდგომარეობა უკიდურესად გართულდა. ომის შედეგად ერეკლეს სამეფომ არა მარტო ვერაფერი მიიღო, მატერიალური ზარალი განიცადა, ოსმალეთი გადაიმტერა, ირანის ნდობა დაკარგა და ამიერკავკასიის, ერეკლეს მორჩილმა სახანოებმა მას აღმაცერად დაუწყეს ყურება. აუცილებელი გახდა გადამჭრელი ზომების მიღება, რათა ერეკლეს ახლო აღმოსავლეთში ძველი სახელი აღედგინა.

განრისხებული თურქეთის სულთანი, ახალციხის ფაშას სულეიმან ჯაყელს დიდძალ ფულს უგზავნიდა, რათა ლეკები დაექირავებინა და პერმანენტულად დაერბია და აეოხრებინა ქართლ-კახეთი. მართალია ერეკლეც არ აკლებდა ხელს ფაშას და საკმარისად დიდ ზიანს აყენებდა, მაგრამ ერეკლე გრძნობდა, რომ შექმნილი ვითარებიდან გამოსავალს მხოლოდ ეს არ წარმოადგენდა. საჭირო იყო დიპლომატიური მოლაპარაკებების გამართვა თურქეთთან. სულთანთან მან ელჩობის გაგზავნა გადაწყვიტა. ბუნებრივია ამ მოლაპარაკებების დადებით შედეგს ერეკლესათვის დიდი მნიშვნელობა ექნებოდა. ამისათვის კი საჭირო იყო დესპანად ნიჭიერი, ჭკვიანი და მისი სრული ნდობით აღჭურვილი პირი გაეგზავნა. როგორც ჩანს, ასეთად მან საკუთარი მდივანი ენაკოლოფაშვილი გურგინა მიიჩნია, რომელიც წყაროებში მირზა გურგინად იხსენიება. ომან ხერხეულიძე მის შესახებ წერს: „...ხოლო ქართან (ერეკლემ) წარავლინა კარის თვისისა მირზა გურგინა, სომეხი ვინმე ყარაბაღით მოსრული, გარნა მრავალთა ენათა მეცნიერი და ცნობათა გონი-

¹⁰ გ. პაიჭაძე, ქ. ჩხატარაიშვილი. 1768-1774 წლების რუსეთ-თურქეთის ომი და საქართველო, გვ. 648-675.

ერი“.¹¹ ხოლო ისტორიოგრაფიაში აღნიშნავენ: ენაკოლოფაშვილი გურგინა – ერეკლე II საგანგებო ელჩი ოსმალეთში 1776-1778 წლებში.¹²

შევეცდებით იმ მწირი მონაცემებით, რომელიც ჩვენ გაგვაჩნია, აღვადგინოთ ერეკლე II ერთგული მოხელისა და მესაიდუმლის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ფრაგმენტები.

მირზა გურგინას პაპა, ენაკოლოფაშვილი თბილისში ცხოვრობდა, მაგრამ მტრის შემოსევის გამო იძულებით ყარაბაღში გადასახლდა. იგი სპარსეთში ხშირად დადიოდა, ალბათ საქმიანი ვიზიტებით, რადგან მას ძირითადად ადგილობრივ არისტოკრატიასთან ჰქონდა ურთიერთობა. გურგინას ბებია, თამარი, რომელიც „ქრისტიანი სომხის სარწმუნოებას“ ატარებდა, როგორც ჩანს, დაქვრივების შემდეგ სპარსეთში წავიდა, ხოლო თავისი შვილი ოჯახით ყარაბაღში დატოვა. თეიმურაზ II ასულმა ქეთევანმა, რომელიც ნადირ-შაჰის (1736-1747 წწ.) ძმისშვილის ადილშას მეუღლე იყო, თამარი ნადირ-შაჰის ცოლებს გააცნო. თამარ-ხანუმი მათ ძალიან დაუახლოვდა, ისინიც დიდი პატივით ექცეოდნენ. შედეგად თამარს ნადირ-შაჰმა ჯამაგირი დაუნიშნა და სასახლეში დატოვა. როდესაც თეიმურაზ II და დედოფალი თამარი ნადირ-შაჰის კარზე იმყოფებოდნენ, თამარ-ხანუმი მათ თარჯიმნობას უწევდა. დედოფალი მის სამსახურს ძალიან აფასებდა. ყარაბაღში მცხოვრები თამარის შვილიშვილები გურგინა და მისი ორი ძმა მშობლების გარდაცვალების შემდეგ სპარსეთში წავიდნენ. არ ვიცით ისინი შეხვდნენ თუ არა თავის ბებიას ან იმ დროისათვის იყო თუ არა თამარი ცოცხალი. ძმებმა სპარსეთი მოიარეს, ენები შეისწავლეს. სპარსულ საკრავებზე დაკვრა და სპარსული სიმღერებიც ისწავლეს. გარკვეული დროის შემდეგ კი საქართველოში დაბრუნდნენ. გურგინა გიორგი ბატონიშვილთან, ერეკლე II-ის ძესთან სამსახურისთვის მივიდა. იგი თავისი განსწავლულობისა და გონიერების გამო გიორგიმ საკუთარ მდივნად

¹¹ ომან ხერხეულიძე, მეფობა ირაკლი მეორისა, გვ. 68.

¹² მ. დუმბაძე. ქართლ-კახეთის სახელმწიფოს პოლიტიკური ვითარება 70-80-იანი წლების მიჯნაზე. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ. IV, გვ. 681; ენაკოლოფაშვილი გურგინა. ქართული დიპლომატიური ლექსიკონი. ტ. I. თბ. 1997.

აიყვანა. გურგინას ცოდნია სპარსული, თურქული და არაბული ენები.¹³ მიუხედავად იმისა, რომ ის საქართველოში ზრდასრული ჩამოვიდა, მისი საქმიანობიდან გამომდინარე, გურგინას ქართული თავიდანვე კარგად უნდა სცოდნოდა. ბუნებრივია, ვიფიქროთ, რომ მან ქართული ენა ოჯახში შეისწავლა. როგორც ზემოთქმულიდან ჩანს, გურგინას ოჯახს ქართულ სამეფო ოჯახთან გარკვეული სიახლოვე უნდა ჰქონოდა. რადგან, გიორგი ბატონიშვილთან მოხვედრას თბილისში ჩამოსული შემთხვევითი სტუმარი ვერ შეძლებდა. საგულისხმოა ერთიც: ჩვენამდე მოღწეულია ნაზარალი-ხანის¹⁴ მიერ გაცემული წყალობის წიგნები და საბუთები 1688-1693 და 1696-1699 წლებში, რომლებიც მისი მდივან-მწიგნობრების ბეჟან და ფარემუზ ენაკლოფაშვილების მიერ არის დაწერილი.¹⁵

გურგინა ალბათ კარგი სამსახურისათვის მეფე ერეკლემ თავის მდივანად დანიშნა, ხოლო ბოლო ჟამს ვეზირობის ხარისხიც უბოძა.¹⁶ 1776 წლის დეკემბერში მირზა გურგინა სტამბოლში ჩავიდა ახალციხის ფაშასა და სოლომონ I წარმომადგენლებთან ერთად. ეს წარმომადგენლობა გულისხმობდა დიპლომატიური გზით, ოსმალეთის მფარველობის აღიარებით, სამცხე-საათაბაგოს დაბრუნებას. რაც შეეხება თურქეთს, იგი დიდი სიხარულით შეხვდა ერეკლეს ინიციატივას, რადგან მას ეს საშუალებას მისცემდა რუსეთისათვის საქართველოსკენ მიმავალი გზები ჩაეკეტა. ამავე დროს, ეს ალიანსი გულისხმობდა ერეკლეს ანტიირანული კურსის აღებას დროებით მაინც.¹⁷ თუმცა, სულთანთან ერეკლეს მიერ გაგზავნილ ამ მისიას ომან ხერხეულიძე ქერიმ

¹³ თეიმურაზ ბაგრატიონის განმარტებები – იხ. ო. ხერხეულიძე. მეფობა ირაკლი მეორისა, გვ. 90-91.

¹⁴ ნაზარალი-ხანი – ერეკლე I, ქართლის მეფე 1688-1703 წწ.

¹⁵ პირთა ანოტირებული ლექსიკონი. XI–XVII სს. ისტორიული საბუთების მიხედვით, გამოსაცემად მოამზადეს: დ. კლდიაშვილმა, მ. სურგულაძემ. ტ. II. თბ. 1993.

¹⁶ თეიმურაზ ბაგრატიონის განმარტებები – იხ. ომან ხერხეულიძე. მეფობა ირაკლი მეორისა, გვ. 91.

¹⁷ О. П. Маркова. Россия, Закавказье международные отношения в XVIII веке. М. 1966, გვ. 135-158.

ხანთან შეთანხმებულად მიიჩნევს.¹⁸ არ არის გამორიცხული ომან ხერხეულიძისეული ვერსიის რეალობა, რადგან ერეკლემ ირან-ოსმალეთის საომარი ოპერაციების დროს ანატოლიის ლაშქარს ნება არ დართო საქართველოსა და მისი მორჩილი სახანოების ტერიტორიებზე გაეგლო და ქერიმ-ხანის სამფლობელოში ზურგიდან შეჭრილიყო. ასეა თუ ისე, როგორც ომან ხერხეულიძე გადმოგვცემს, სულთნის ვეზირმა მირზა გურგინა დიდი პატივით მიიღო და ყველა მისი მოთხოვნა დააკმაყოფილა. თბილისიდან და გორიდან ახალციხეში გაყვანილი ტყვეები დააბრუნეს და ქართლ-კახეთის დასარბევად გამზადებული ლეკის ლაშქარი დაშალეს. გურგინა 1778 წელს სულთნის მიერ ერეკლესადმი გამოგზავნილი ძვირფასი საჩუქრებით თბილისში დაბრუნდა. „ბატონი“ მას დიდი ზეიმით შეხვდა, აღნიშნავს იესე ბარათაშვილი.¹⁹

მირზა გურგინამ კონსტანტინოპოლში ყოფნის დროს 1776-1778 წლებში გაიცნო, საკმაოდ ავანტიურისტული ბუნებისა და ცხოვრების წესის მქონე, იაკობ რაინეგსი, რომელმაც შემდეგ ერეკლეს სამეფო კარზე მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა, სერიოზული როლი ითამაშა რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობაში და დაწერა წიგნი „მოგზაურობა საქართველოში“. როგორც ერეკლეს შვილიშვილის დავით ბატონიშვილის წერილიდან ირკვევა,²⁰ მირზა გურგინა მოხიბლა ექიმ რაინეგსის განსწავლულობამ და იგი საქართველოში ჩამოსვლაზე დაითანხმა. ორმხრივი შეთანხმებით მათ კონსტანტინოპოლიდან ქ. თოხთამდე ერთად იმგზავრეს, მაგრამ შემდეგ რაინეგსმა რაღაც საქმეების გამო საქართველოში ჩამოსვლა ექვსი თვით გადადო. იგი საქართველოში ჩამოსვლამდე ეჩმიაძინში იმყოფებოდა და სწორედ იქ გააგზავნა ერეკლე II-მ ამაღლა

¹⁸ ომან ხერხეულიძე, მეფობა ირაკლი მეორისა, გვ. 69.

¹⁹ იესე ბარათაშვილის მითითებით გურგინა 1777 წელს ჩამოვიდა თბილისში და „ბატონს ხონთქრის ქურჭი და ცხენი მიუყვანა“. იესე ბარათაშვილი. ცხოვრება-ანდერძი. ქართული მწერლობა. ტ. 8. თბ. 1990, გვ. 256.

²⁰ დავით ბატონიშვილი წერილს წერს ცნობილ მეცნიერს მუსინ-პუშკინს. იაკობ რაინეგსი. მოგზაურობა საქართველოში. გერმანულიდან თარგმნა, შესავალი და საძიებელი დაურთო გ. გელაშვილმა. თბ. 2002, გვ. 38-39 (წერილი 1800 წლით თარიღდება).

თბილისში მის ჩამოსაყვანად. მეზავრობის ხარჯები თვითონ გაიღო.²¹

რაინეგსის საქართველოთი დაინტერესება გასაგებია. როგორც მისი ბიოგრაფიიდან ირკვევა, ის ჯერ კიდევ 1770 წლიდან ემზადებოდა აღმოსავლეთში სამოგზაუროდ. ამიტომ სერიოზულად ეცნობოდა და სწავლობდა სათანადო ქვეყნების ისტორიას, მაგრამ საინტერესოა რატომ მოინდომა ასე მირზა გურგინამ რიგითი მოგზაურის, თუნდაც მომხიბვლელი პიროვნების ჩამოყვანა საქართველოში და კიდევ უფრო საკვირველია ერეკლე მეორისგან რაინეგსისადმი ასეთი პომპეზური დამოკიდებულება. ვფიქრობთ, საქართველოს სამეფო კარის ასეთი ინტერესი მისდამი, გამოწვეული უნდა ყოფილიყო მისი ცოდნით მინერალოგიაში. ეს ის პერიოდია, როდესაც ერეკლე II-მ სამთამადნო წარმოებას სერიოზულად მოკიდა ხელი. თუმცა რაინეგსს ამ დარგში არაფერი გაუკეთებია და ის საქართველოში ძირითადად პოლიტიკური ავანტიურით იყო დაკავებული.

1778 წლიდან ერეკლემ ახლო აღმოსავლეთში ძველი სახელი აღიდგინა. ომან ხერხეულიძის გადმოცემით, ერეკლეს მოკრძალებით უყურებდნენ რუსეთი, ოსმალეთი და ირანი. მაგრამ გამოჩნდა ახალი ძალა, ჩრდილოეთ აზერბაიჯანის მმართველი ფათალი-ხანი ყუბელი, რომლის კარნახით ერეკლეს განჯა განუღვა. 1778 წელს ერეკლემ განჯაზე ილაშქრა და იქ თავისი მმართველი ქაიხოსრო ანდრონიკაშვილი დაადგინა.²² ერეკლეს ხარკი ერევნის ხანმა უსეინ ყულიმაც შეუწყვიტა. ერეკლემ 1779 წელს ერევანზეც ილაშქრა და დაიმორჩილა. უსეინ ყულის გარდაცვალების შემდეგ ხანად მისი ძე ყულამალი დაადგინეს. რადგან ყულამალი „გონება მსუბუქი“ იყო, ერევნელებმა ის მოკლეს. ერევნის სახანოში არეულობა დაიწყო. შექმნილი მძიმე ვითარებიდან გამომდინარე, ერეკლემ ერევანში ისევ მირზა გურგინა მიაგვლინა. გურგინამ მოლაპარაკებები წარმატებით აწარმოა. ხალხი დაამ-

²¹ ი. რაინეგსი. მოგზაურობა საქართველოში, გვ. 10.

²² მ. დუმბაძე. ქართლ-კახეთის სახელმწიფოს პოლიტიკური ვითარება 70-80-იანი წლების მიჯნაზე, გვ. 681.

შვიდა და ერეკლეს ბრძანებით ერევანს ახალი ხანი მაჰმადი დუნიშნა.²³

ერეკლე მეფემ გურგინა ენაკოლოფაშვილს ერთგული სამსახური დაუფასა, რაც კარგად ჩანს ერეკლეს მიერ გაცემულ საბუთებში. მას ერეკლეს ბრძანებით გადაეცა 20 კომლი, სახასო აზნაურიშვილობისა და შალიკაშვილების ნაქონი ნასოფლარები და „განჯის ბაღი“.²⁴ მირზა გურგინა 1792 წლისთვის უკვე ცოცხალი აღარ არის, რადგან 1792 წლის 26 მაისის ოქმის მიხედვით, ერეკლე ავალებს ეშიკადასბაშს²⁵ გურგინას ქონება მის ქვრივსა და შვილებს შორის სამართლიანად გაიყოს. როგორც ჩანს, ერეკლე გურგინას ოჯახს ბოლომდე პატრონობს. 1797 წელს გაცემულ ბრძანებაში ომარ მეღვინეთუხუციშვილს აკისრებს, სასწრაფოდ დაუბრუნოს გურგინას ქვრივს წართმეული სახლი ან სამგებლო ფული.²⁶

ვფიქრობთ, ქართული დიპლომატიის ისტორიისათვის ინტერეს-მოკლებული არ უნდა იყოს იმ ადამიანის ბიოგრაფიული ცნობები, რომელსაც მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა ერეკლე II მიერ წარმოებულ დიდ პოლიტიკაში.

---

²³ თეიმურაზ ბატონიშვილი. ახალი ისტორია. ლ. მიქიაშვილის რედ. თბ. 1983, გვ. 58.

²⁴ ერეკლე II-ის მიერ გაცემული საბუთები 1736-1798 წწ. საბუთები: №517 (გ. 1778 წ.), №218, (გ. 1782 წ.), №621 (1782 წ.).

²⁵ ადმინისტრაციული ერთეულის ხელმძღვანელი ხელმწიფის კარზე.

²⁶ ერეკლე II-ის მიერ გაცემული საბუთები 1736-1797 წწ. საბუთები: №900, №1100.

Ketevan Nadiradze

MIRZA GURGINA – CONFIDANT OF KING EREKLE

Summary

Article offers details and data on activities of Gurgina Enakolopashvili, the political figure of the second half of 18th century, the secretary of King Erekle (1744-62-1798), as well as his biographical data. Article relies on Georgian historical sources, correspondences and documents. Gurgina Enakolopashvili participated in such significant negotiations as meetings organized in Constantinople in 1776-1778 between the representatives of the governments of the Ottomans and Georgia.